

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ
ТА ЕКОЛОГІЇ**

**ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ**

*(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)*

25 березня 2026 р

м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ
(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р.

за загальною редакцією
член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука

м. Київ

2026

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професорка.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професорка;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцентка;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професорка;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2026. – 337 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) висвітлено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: хімічну й біологічну безпеку, якість повітря, води та харчових продуктів, вплив шуму, мікропластику, пестицидів і воєнних чинників на здоров'я населення. Основний акцент зосереджено на міждисциплінарному підході до оцінки ризиків, профілактики захворювань, розвитку кадрового потенціалу, гармонізації національних практик із європейськими стратегіями та післявоєнного відновлення України.

УДК _613+574]:061.3

Електронна версія збірника містить додаткові публікації, що з технічних причин не увійшли до друкованого примірника.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове.

© НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця

patients with severe disease. At the same time, the limited ability to perform objective assessment of skeletal muscle parameters in critically ill patients complicate the timely detection of secondary sarcopenia, underscoring the need to improve approaches to early screening for malnutrition and dynamic monitoring of skeletal muscle status in clinical practice.

**DISEASE BURDEN AND RISK FACTOR PATTERNS IN CENTRAL AND
EASTERN EUROPEAN COUNTRIES: A COMPARATIVE ANALYSIS
BASED ON GLOBAL BURDEN OF DISEASE 2023**

**Topor-Madry R¹, Bochenek T.², Hrynzovskyi A.³, Dillard SN.⁴, Månsson J.⁴,
Malinowska K¹, Kalaschenko S.³, Dokova K⁵, Varga OE⁶, Hrzić R.⁷, Naghavi M.⁴**

¹Interdisciplinary Health Data Center, Jagiellonian University Medical College,

²Institute of Public Health, Faculty of Health Sciences, Jagiellonian University

Medical College, ³Department of Emergency Medicine and Tactical Medicine,

*Bogomolets National Medical University, ⁴The Institute for Health Metrics and
Evaluation (IHME), University of Washington, ⁵Department of Social Medicine and*

Health Care Organization, Faculty of Public Health, Medical University Varna,

⁶University of Debrecen, Faculty of Medicine, Department of Public Health and

Epidemiology, ⁷Department of International Health, Care and Public Health

Research Institute-CAPHRI, Maastricht University

Background. Central and Eastern Europe (CEE) has undergone major demographic and epidemiological changes since 1990; however, the region continues to experience a greater and more unequally distributed disease burden health inequalities compared with Western Europe. Using standardized estimates from the Global Burden of Disease (GBD) 2023 Study, this analysis aims to quantify changes in population health in CEECs between 1990 and 2023.

Material and Methods. A descriptive comparative analysis was conducted using GBD 2023 estimates for selected CEECs for 1990 and 2023. The following indicators were analysed: Life expectancies at birth (LE, years), age-standardized

Disability Adjusted Life Years (DALY) rates per 100,000 population for: all causes combined, cardiovascular diseases, cancer and DALYs attributable to major modifiable risk factors for tobacco, high systolic blood pressure (hypertension), and disaggregated by sex. All estimates were age-standardized using the GBD standard population to ensure comparability across countries and over time. The data come from Global Burden of Disease Collaborative Network.

Results. Between 1990 and 2023, life expectancy increased in all Central and Eastern European countries, although cross-country disparities widened. In 1990, male life expectancy ranged from 64,7 years in the Republic of Moldova to 70,2 years in Montenegro, and female life expectancy from 71,5 years in the Republic of Moldova to 76,1 years in Croatia. By 2023, male life expectancy ranged from 66,5 years in Ukraine to 78,9 years in Slovenia, while female life expectancy ranged from 78,2 years in Serbia to 84,4 years in Slovenia. Despite these improvements, the between-country gap increased from 5,1 to 6,1 years.

Age-standardized all-cause DALY rates declined across the region but remained high in several countries. In 2023, the lowest burden was observed in Slovenia (22 452,68 DALYs per 100 000 in men and 18 217,79 in women), whereas the highest rates were recorded in Ukraine (45 166,70 in men and 26 424,18 in women). Cardiovascular diseases remained the leading contributor to DALYs throughout the period, although their burden decreased substantially. Cancer burden showed more heterogeneous patterns across countries. Tobacco use and hypertension consistently remained the leading risk factors attributable to DALYs in the region, with substantial variation between countries and generally higher levels among men.

Conclusions. From 1990 to 2023, Central and Eastern Europe saw improvements in life expectancy and declines in age-standardized DALY rates, but substantial cross-country and gender inequalities persist. Cardiovascular diseases remain the leading cause of DALYs despite a declining share, while cancers represent a stable or increasing proportion of health loss in several countries. Men experience higher disease burden, largely driven by behavioural risk factors. Tobacco use and high blood pressure continue to account for a large share of preventable DALYs. GBD 2023

estimates provide a standardized basis for comparing disease burden and guiding policies to reduce avoidable mortality and regional health inequalities.

MEDICAL AND ECOLOGICAL DETERMINANTS OF HEALTH OF UKRAINIAN POPULATION IN CONDITIONS OF LONG-TERM MILITARY IMPACT

Vitsiuk A.A.

Kyiv Medical University

Topicality. The hostilities on the territory of Ukraine during 2022-2026 caused complex medical and environmental consequences that have both immediate and long-term impacts on human health and the state of the environment.

Materials. During the period of the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine, the air was significantly polluted, as the Rocket attacks, fires at oil depots and industrial facilities led to emissions of toxic substances (nitrogen dioxide, particulate matter fine solid particles and liquid droplets with a diameter of 2.5 micrometers, sulfur compounds), which are transported over considerable distances, reaching neighboring countries.

Soil degradation is also observed in Ukraine. Explosions and the movement of heavy machinery cause chemical pollution with heavy metals (lead, cadmium) and fuel residues. Land fertility in the affected regions (for example, Kherson region) has decreased by up to 40%. Water pollution has become an urgent problem. The explosion of the Kakhovka hydroelectric power station caused large-scale flooding of territories, water pollution with oil products and chemicals, and desalination of the Black Sea. Damage to drainage systems threatens outbreaks of infectious diseases. There is a gradual loss of biodiversity. About 3 million hectares of forests have been destroyed and 30% of Ukraine's nature reserves have been damaged.

It is worth noting that there have been global medical consequences, that is, there is a negative impact on the health of Ukrainians. People have begun to suffer from somatic diseases more often. Chemical pollution of the environment provokes an